

Lietuva blokuoja esmines veiksmingos ES klimato kaitos politikos reformas

Šiuo metu ES šalių vyriausybės derasi kaip sureguliuoti apyvartinių taršos leidimų (ATL) perteklių rinkoje, tuo tarpu Lietuvos vyriausybė prisijungė prie sprendimus blokuojančios ir esmines reformas stabdančios šalių mažumos, kuriai vadovauja Lenkija. Ši šalių grupė siekia atidėti skubiai reikalingas reformas iki 2021 m. ir leisti, kad rinką užplūstų šimtai milijonų papildomų taršos leidimų. Naujausia studija¹, kurią parengė klimato kaitos ekspertų grupės „Sandbag“, rodo, kad dėl tokios Lietuvos vyriausybės pozicijos gali būti sužlugdytas visas reformos pasiūlymų paketas, o šalies biudžetas gali netekti nemažai pajamų.

ES apyvartinių taršos leidimų (ATL) prekybos schema yra svarbiausia ES klimato kaitos politikos priemonė, kuri reguliuoja šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) išmetimus iš Europos energetikos, pramonės ir vidinių skrydžių sektorių. Tačiau rinkoje yra didžiulis ATL perteklius: nuo 2013 m. jis siekia apie 2 milijardus ATL ir yra didesnis nei visų ATL prekybos schemoje dalyvaujančių įmonių metiniai ŠESD išmetimai paėmus drauge. Dėl šio nuolat augančio rinkos perpildymo ATL rinkos kaina krenta, o kartu su ja nyksta paskatos diegti aplinkai draugiškas technologijas; kyla grėsmė, kad ši priemonė dešimtmečiams liks neveiksnia.

Europos Taryboje šiuo metu diskutuojama dėl ilgai laukto pasiūlymo sukurti rinkos stabilumo rezervą (RSR, angl. *Market Stability Reserve*) kuris sureguliuotų ATL patekimą į rinką. Europos Parlamento aplinkos komitetas š. m. vasario mėnesį pasiūlė reformos įgyvendinimą pradėti 2018 m., nors yra keletas ES šalių siūlančių ją pradėti jau 2017 m. Tačiau Lietuvos vyriausybė prisijungė prie sprendimą stabdančios šalių mažumos², kuri, vadovaujama Lenkijos, reikalauja, kad reforma būtų atidėta iki 2021 m. Tuo tarpu Varšuva klimato kaitos politikos reformas stabdo siekdama išlaikyti turimus taršos leidimus ir taip apsaugoti savo akmens anglis naudojančio energetikos sektoriaus³ interesus.

Londone įsikūrusios klimato kaitos ekspertų grupės „Sandbag“ vertinimais, nesiimant priemonių, dėl nuolatinio ATL pertekliaus jų kiekis rinkoje, lyginant su dabartine situacija, gali padvigubėti ir 2020 m. gali siekti jau 4,4 milijardus⁴. Priešingai, nei pramonės atstovų teiginiai, jog ambicingesnės reformos gali padidinti energijos kainas ir sumažinti įmonių konkurencingumą, „Sandbag“ tyrimas rodo, kad net jei būtų įdiegtas pats ambicingiausias iš dabar diskutuojamų reformos variantų, ATL perteklius ir energijos kainos būtų išlaikyti dabartiniame lygyje.

Lietuvos vyriausybė jau parėmė esminį ir labai svarbų sprendimą neleisti, kad pertekliniai 900 milijonų ATL būtų atidėti ir nepasiektų rinkos iki 2020 m., tačiau nepritaria ambicingesniems siūlymams, jog RSR mechanizmas būtų pradėtas įgyvendinti anksčiau nei iki 2021 m., ar kad būtų „paliesti“ keli šimtai milijonų „nepaskirstytų“ ATL⁵, dėl kurių taip pat kyla rinkos perpildymo grėsmė. „Sandbag“ teigia, kad nesiimant šių papildomų priemonių Lietuva neteks dalies galimų biudžeto pajamų: „Thompson Reuters Point Carbon“ ataskaitoje teigiama, kad priėmus ambicingesnį pasiūlymą Lietuvos biudžetas iš prekybos taršos leidimais aukcionuose 2015–2025 m. papildomai gautų apie 80 mln. Eur. pajamų⁶. O šios valstybės pajamos, atsakant į Lietuvos pramonės įmonių išsakytą susirūpinimą dėl pavojaus įmonių konkurencingumui, galėtų būti naudojamos tam, kad sušvelninti elektros energijos kainas jautrioms Lietuvos socialinėms grupėms ir energijai imliai pramonei.

¹ Žiūrėti „[Lithuania and the EU ETS](#)“.

² Bulgarija, Čekija, Kroatija, Kipras, Lenkija, Lietuva, Rumunija ir Vengrija.

³ „Eurostat“ duomenimis, nuo 2004 m. grynasis elektros energijos importas į Lietuvą iš Lenkijos yra lygus nuliui.

⁴ Žiūrėti „Sandbag“ pranešimą „[The Eternal Surplus of the Spineless Market](#)“.

⁵ Juos sudaro ATL, kurie buvo rezervuoti naujoms įmonėms, kurios potencialiai galėjo įsijungti į ATL prekybos schemą 2013–2020 m. (pavyzdžiui naujos įmonės, naujos gamybos linijos ir pan.), tačiau taip ir nepradėjo veikti, bei ATL tų įmonių, kurios 2013–2020 m. paliko rinką (buvo uždarytos, sumažino veiklos apimtį ir pan.). Žiūrėti „Sandbag“ pranešimą „[Avoiding the Avalanche](#)“.

⁶ Tai – nepaskelbti „Thompson Reuters Point Carbon“ duomenys, kurie paprašius buvo pateikti „Sandbag“.

Nors pramonės įmonės taip pat nerimauja, kad gamyba gali būti perkelta į šalis, kuriose negalioja ATL prekybos schema, tačiau šie nuogąstavimai neturi būti siejami su diskusijomis dėl RSR mechanizmo. Tiesa sakant, vien tik 2014 m. rugsėjo mėn. Europos pramonei 2015–2019 m. periodui suteiktų ATL vertė sudarė 39 mlrd. Eur. Be to, ES šalys Europos Taryboje sutarė, kad šių metų antroje pusėje bus diskutuojama, kaip išlaikyti šias priemones ir po 2019 m. Tad žinant apie šią dosnią pagalbą pramonės įmonėms Lietuvos vyriausybei neturėtų kilti abejonių ar remti RSR mechanizmą, nes be jo ATL prekybos schema negali atlikti savo pagrindinės funkcijos – užtikrinti ilgalaikį, faktinį ir ekonomiškai efektyvų šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimų mažinimą.

Damie Morris, „Sandbag“ politikos vadovas:

„Net ir dabartinis pasiūlymas sureguliuoti taršos leidimų pertekliaus patekimą į ATL rinką gerokai vėluoja, tad tolimesnis atidėliojimas gaišins šlubuojančios europinės ATL rinkos atsigavimą. Lietuva turėtų prisijungti prie kitų pažangių valstybių ir paremti sklandų RSR mechanizmo įgyvendinimą bei užkirsti kelią tam, kad šimtai milijonų nepaskirstytų ATL užplūstų rinką 2020 metais. Taip būtų užtikrintas teigiamas poveikis aplinkai, o papildomos pajamos iš aukcionų būtų naudingos Lietuvos mokesčių mokėtojams.“

Dėl papildomos informacijos galima kreiptis į Damien Morris tel. +44 7914 669 569, arba el. paštu damien@sandbag.org.uk.